**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики

ГУМАНІТАРНИЙ КОРПУС
Випуск 57

Збірник статей з актуальних наукових проблем

**До 190-річчя Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова**

**До 20-річчя Навчально-наукового інституту
філософії та освітньої політики**

2025

УДК 159.9+1+37+93](063)
Г94

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 11 від 25 червня 2025 р.)

Редакційна колегія:
Бондаренко В.Д., доктор філософських наук, професор, завідувач богослов'я та релігієзнавства Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Глушко Т.П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків
Гончаренко К.С., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Мелещенко Т.В., кандидат історичних наук, професор, декан історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Корицький Я.Б., голова Наукового товариства студентів та аспірантів Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, аспірант ІІ року навчання
Осадча Л.В., кандидат філософських наук, професор, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Саган О.П., доктор філософських наук, професор**,** завідувач відділенням релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України,
Потильчак О.В., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Целковський Г.А., кандидат філософських наук, доцент кафедри богослов'я та релігієзнавства Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Черній Л.В., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри соціології та публічних комунікацій факультету соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Stepaniuk Joanna, Doktor nauk społecznych, Państwowa Uczelnia im. Stefana Batorego w Skierniewicach, Uniwersytet Warszawski

У збірнику подано наукові статті за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференцій «Сучасні виклики людства: наука як спосіб діалогу й розуміння» (30 травня 2025 р.), яка відбулась з використанням сервіса відеоконференцій Google Meet.

У працях вчених з України та Польщі висвітлено актуальні теоретичні та прикладні проблеми філософії, культурології, історії, релігієзнавства, психології, педагогіки та соціології, а також представлено міждисциплінарні пошуки та здобутки.

Упорядники:
Русаков С.С., директор Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Можгін Віктор, міжфакультетські кандидатські культурологічні студії, Факультет міжнародних і політичних досліджень, Ягеллонський університет в Кракові
Карпенко О.А., студентка ІІІ курсу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Г94
Гуманітарний корпус: [збірник статей з актуальних наукових проблем] – Випуск 57. – Київ : ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2025. – 164 с.

УДК 322:2-7(082)
Г94

© Автори статей, 2025
© Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, 2025
© Видавництво ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2025

ISBN 978-966-999-542-1

DRAHOMANOV UKRAINIAN STATE UNIVERSITY
Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy

HUMANISTIC CORPUS
Issue 57

Collection of articles on scientific contemporary problems

To the 190th anniversary
of the Drahomanov Ukrainian State University

To the 20th anniversary of the Educational and Research Institute
of Philosophy and Educational Policy

2025

Recommended for publication by the Academic Council
Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy
Drahomanov Ukrainian State University
(protocol No. 11, June 25, 2025)

Members of Scientific Board:
Bondarenko V.D., Doctor of Sciences in Philosophy, Professor, Head of the Department of Theology and Religious Studies of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of Drahomanov Ukrainian State University
Hlushko T.P., Doctor of Sciences in Philosophy, Professor of the Department of Philosophy of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of the Drahomanov Ukrainian State University, Deputy Director for Scientific Work and International Relations
Honcharenko K.S., PhD in Philosophy, Associate Professor, Head of the Department Philosophy of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of Drahomanov Ukrainian State University
Meleshchenko T.V., PhD in History, Professor, Dean of the Faculty of History of Drahomanov Ukrainian State University
Korytskyi Ya.B., Head of the Scientific Society of Students and Postgraduates of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of Drahomanov Ukrainian State University, 2nd year postgraduate student
Osadcha L.V., PhD in Philosophy, Professor of the Department of Philosophical Anthropology, Philosophy of Culture and Cultural Studies of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of Drahomanov Ukrainian State University
Sagan O.P., Doctor of sciences in Philosophy, Professor, Head of the Department of Religious Studies at the H.S. Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Potylchak O.V., Doctor of Sciences in History, Professor, Head of the Department of Source Studies and Special Historical Disciplines of the Faculty of History of Drahomanov Ukrainian State University
Tselkovsky G.A., PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theology and Religious Studies of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of Drahomanov Ukrainian State University
Cherni L.V., PhD in History, Associate Professor, Head of the Department of Sociology and Public Communications at Drahomanov Ukrainian State University
Stepaniuk Joanna, Doctor of Social Sciences, State University of Stefan Batory in Skierniewice, University of Warsaw

The collection presents scientific articles based on the materials of the International Scientific and Practical Conference "Contemporary challenges facing humanity: science as a means of dialogue and understanding " (May 30, 2025), which was held using the Google Meet video conferencing service.

Works by undergraduate, postgraduate and young scientists from Ukraine and Poland address contemporary theoretical and applied problems of philosophy, cultural studies, history, religious studies, psychology, pedagogy and sociology, and present interdisciplinary research and findings.

Compiled by:
Rusakov Serhii, Director of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy, PhD in Philosophy, Professor of the Department of Philosophical Anthropology, Philosophy of Culture and Cultural Studies of the Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy of Drahomanov Ukrainian State University
Możgin Wiktor, mgr, Faculty of Cultural Studies Doctoral Studies, Faculty of International and Political Studies of the Jagiellonian University in Krakow
Karpenko Olha 3rd year student of Drahomanov Ukrainian State University

Humanitarian Corpus: [collection of articles on current scientific problems]. – Issue 57. – Kyiv: NVP Interservice Publishing House, 2025. – 164 p.

ISBN 978-966-999-542-1

© Article authors, 2025
© Dragomanov State University of Ukraine, 2025
© NVP Interservice Publishing House, 2025

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ
PHILOSOPHY

VERITAS ULTRA VITAM - ІСТИНА ПОНАД ЖИТТЯ
Адамян Ганна Рафіківна.....5

МАТЕРІАЛЬНІ УМОВИ ФІЛОСОФСЬКОЇ ПУБЛІЧНОСТІ: МІЖ ПІВДНЕМ І ЗАХОДОМ ЄВРОПИ
Лінкевич Петро Іванович.....8

КУЛЬТУРОЛОГІЯ
CULTUROLOGY

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ У ФОРМАТІ МИСТЕЦЬКОЇ ВИСТАВКИ «ВЕЛИКОДНЯ ПИСАНКА ЯК СИМВОЛ НАДІЇ ТА СОЛІДАРНОСТІ»
Гаврилович Сергій Миколайович.....11

МЕДІЙНА РЕКЛАМА ЯК ФОРМА АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ДІАЛОГУ: ШЛЯХИ ПОРОЗУМІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
Лучин Анатолій Вікторович.....14

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОСМИСЛЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АКТУАЛЬНОСТІ ВІЗУАЛЬНИХ ОБРАЗІВ
Марційчук Юлія Іванівна.....18

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МУЗИЧНОМУ ПРОДАКШЕНІ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР
Павлов Микола Едуардович.....20

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАТИВНІСТЬ У КУЛЬТУРНОМУ ДІАЛОЗІ НА ПРИКЛАДІ ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК
Сендецький Андрій Владиславович.....23

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО ЯК КУЛЬТУРНИЙ БРЕНД УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПЕРЕКЛАД
Стеценко Арсеній Русланович.....27

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ
Яковлев Тарас Сергійович.....30

ІСТОРІЯ
HISTORY

КУЛІНАРНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ЗАСТІЛЬНО-СТОЛОВИЙ ЕТИКЕТ МІЖНАРОДНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ТА ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРСИ
Ціватий Вячеслав Григорович.....34

THE FAMILY AS A SPACE OF (NON)DEVELOPMENT: PSYCHOLOGICAL FUNCTIONING OF CHILDREN FROM DYSFUNCTIONAL FAMILIES
dr Grzegorz Świecarz....38

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ В СОЦМЕРЕЖАХ В УМОВАХ ВІЙНИ
Мухіна Галина Вікторівна....54

ПЕДАГОГІКА
PEDAGOGY

POLONISTYKA WOBEC SZTUCZNEJ INTELIGENCJI: MIĘDZY ZAGROŻENIEM A SZANSĄ
Borkowska Wiktoria, Żupa Maryla....57

SUPPORTING HUMAN DEVELOPMENT THROUGH PARTICIPATION IN CULTURAL LIFE
Urbańska Karolina....66

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ОСВІТИ
Василенко Олена Миколаївна....77

ОСВІТНЯ МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МУЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ: ДОСВІД АКАДЕМІЇ МУЗИКИ В КАТОВІЦЕ
Добровольська Руфіна Олегівна....81

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ: ПОТЕНЦІАЛ GOOGLE-СЕРВІСІВ У РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
Пархоменко Марина Іванівна....85

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ
Полянська Анастасія Дмитрівна....88

СОЦІОЛОГІЯ
SOCIOLOGY

KORZENIE RODZINNE WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE
Krawiec Grzegorz, Lorenz Antonina....90

GLOBALNE WYZWANIA NASZYCH CZASÓW: INTERDYSCYPLINARNE PODEJŚCIE I SOCJOLOGICZNE ANALIZY
Kryjak Alicja....96

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД: ІНСТРУМЕНТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРИ
Грінченко Світлана Іванівна....103

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО
RELIGIOUS STUDY

РЕЛІГІЙНІ ПРАВА І СВОБОДИ НА ВІСТРІ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕРКВИ ТА АРМІЇ В ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ
Бучма О. В....107

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБМЕЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ СВОБОДИ
Василенко Вікторія Станіславівна 111

СУЧАСНИЙ СТАН: ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
Височан Р.І. 114

САКРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПОДОЛАННЯ ІМПЕРСЬКОГО ПОНЕВОЛЕННЯ
Гордієнко М.Г. 119

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА
Кореневич В.М. 125

ПОНЯТТЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ДУАЛІЗМУ У ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ
Левочко Р.І. 128

ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ВАЖЛИВА ЗАПОРУКА В ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ
Медвідь Федір Михайлович 131

ОРГАНІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА В УКРАЇНСЬКІЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІЙ ЦЕРКВІ ПІД ЧАС ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ
Недавня Ольга Володимирівна 136

ЩОДО ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ШЛЯХІВ РЕФОРМУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ (НЕВІЙСЬКОВОЇ) СЛУЖБИ В УКРАЇНІ
Савкін Олег Сергійович 139

ЦІННІСНА ОСНОВА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ВІЙНИ В ПРАВОСЛАВНИХ МЕДІА
Складан Андрій Анатолійович 141

ВІЙНА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ
Сулятицький Б.І. 145

БРОНЮВАННЯ ВІЙСЬКОВОЗОБОВ'ЯЗАНИХ СВЯЩЕННОСЛУЖИТЕЛІВ НА ПЕРІОД МОБІЛІЗАЦІЇ ТА НА ВОЄННИЙ ЧАС
Хаварівський Устим Богданович 148

ДУШПАСТИРСЬКА ОПІКА В УМОВАХ ДУХОВНОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ
Шушпанніков Олег Миколайович 151

МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОВИЙ АСПЕКТ МОБІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНИХ ПРАВ ТА СВОБОД
Целковський Геннадій Анатолійович 154

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ІНСТИТУТУ СВІТСЬКОГО МОРАЛЬНОГО РАДНИКА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ
Янауер М.М. 158

МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОВИЙ АСПЕКТ МОБІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНИХ ПРАВ ТА СВОБОД

Целковський Геннадій Анатолійович
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри богослов'я та релігієзнавства
ННІ філософії та освітньої політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Повномасштабна російська агресія проти України з 24 лютого 2022 року поставила перед українським суспільством та державою комплекс викликів, що потребують переосмислення традиційних підходів до балансу між національною безпекою та правами людини. Мобілізаційний процес, як невід'ємна складова оборони держави, актуалізує питання дотримання релігійних прав та свобод в екстремальних умовах воєнного стану. Це питання набуває особливої ваги в контексті міжнародних зобов'язань України та її прагнення до євроінтеграції.

Релігійна свобода, закріплена у статті 35 Конституції України та міжнародних правових документах, зазнає значних трансформацій під впливом безпекових викликів [2]. Мобілізаційний процес створює специфічну правову ситуацію, коли конституційний обов'язок захисту Вітчизни вступає у потенційний конфлікт з правом на свободу совісті та віросповідання. Аналіз цього протиріччя через призму міжнародного права дозволяє виявити нові тенденції у правовому регулюванні релігійної сфери в умовах екзистенційної загрози.

Європейська конвенція з прав людини (стаття 9) та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (стаття 18) встановлюють фундаментальні принципи свободи думки, совісті та релігії [3]. Ці документи визнають можливість обмеження релігійної свободи «у випадках, передбачених законом і необхідних в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони громадського порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

Документ ОБСЄ «Freedom of Religion or Belief and Security» (2019) прямо зазначає, що «правові заходи, які обмежують свободу релігії для захисту безпеки, повинні бути законними, пропорційними та обґрунтованими» [2]. Цей принцип становить теоретико-методологічну основу для аналізу українського досвіду обмежень релігійної свободи в умовах війни.

Важливим аспектом є позиція Європейського суду з прав людини щодо права на альтернативну службу. У справах проти країн-членів Ради Європи ЄСПЛ неодноразово підтверджував, що свобода совісті охоплює не лише віруючих великих конфесій, а й осіб з індивідуальними релігійними переконаннями. Справа «Алексієнко проти України», яка наразі розглядається ЄСПЛ, демонструє системну проблему в українському законодавстві

щодо гарантування права на альтернативну службу під час мобілізації.

Зарубіжний досвід реалізації альтернативної служби в умовах мобілізації та воєнного стану:

Аналіз міжнародної практики демонструє різноманітні підходи до вирішення проблеми альтернативної служби в умовах воєнної загрози та мобілізації.

Австрія зберігає систему Zivildienst (цивільної служби) навіть в умовах кризи. Під час пандемії COVID-19 у квітні 2020 року вперше в історії було запроваджено «Особливу альтернативну цивільну службу», коли 3500 осіб, які вже виконали свою обов'язкову службу, були мобілізовані на три місяці для допомоги у медичній сфері. 2000 осіб подали заявки добровільно, 1500 були призвані примусово [9]. Цей досвід показує, що навіть в умовах надзвичайного стану держава може забезпечувати альтернативні форми служби для відмовників.

Швейцарія підтримує систему альтернативної цивільної служби (Zivildienst) попри постійну готовність до мобілізації. Швейцарський досвід показує, що готовність служити вдвічі довше за армійську службу розглядається як достатній доказ щирості переконань [10]. У 2005 році швейцарський парламент розглядав, чи достатньо готовності служити у півтора рази довше як доказу щирості, що підкреслює серйозність підходу до верифікації релігійних переконань.

Фінляндія має складну історію з альтернативною службою під час війни. Під час «Зимової війни» (1939-1940) та «Війни-продовження» (1941-1944) відмовники з релігійних мотивів ув'язнювалися, а відомий пацифіст Арндт Пекурінен був розстріляний у 1941 році [11]. Однак після війни Фінляндія розвинула одну з найбільш всеохоплюючих систем альтернативної служби. У 2022 році 2418 осіб подали заявки на невійськову службу, що є значним зростанням порівняно з 1991 заявкою у 2021 році [12]. Особливо цікавий досвід мобілізації резервістів: 3808 резервістів заявили про совісні заперечення і були направлені на п'ятиденну додаткову службу під командуванням Центру невійськової служби.

Канада під час Другої світової війни надавала відмовникам з релігійних мотивів варіанти некомбатантної військової служби, служби у медичному або стоматологічному корпусі під військовим контролем, або роботи у парках та на дорогах під цивільним наглядом. Понад 95% обрали останній варіант і були розміщені у таборах альтернативної служби [13]. Спочатку люди працювали на будівництві доріг, лісівництві та гасінні пожеж, а після травня 1943 року були переведені у сільське господарство та освіту.

США підтримують Національну програму альтернативної служби (National Alternative Service Program) навіть в умовах мобілізації. Усі відмовники з релігійних мотивів призначаються на цивільну роботу строком на 24 місяці - такий самий термін, що й для призовників [14]. Уся цивільна робота має сприяти підтримці національного здоров'я, безпеки або інтересів США.

Український випадок відрізняється тим, що держава фактично призу-

пинила реалізацію права на альтернативну службу під час мобілізації, створивши правову прогалину. Це призводить до ситуацій, коли особи з релігійними переконаннями, що не дозволяють користування зброєю, опиняються перед вибором між порушенням совісті та кримінальним переслідуванням.

Проблематика альтернативної служби під час мобілізації в Україні:

Аналіз нормативно-правової бази виявляє системні недоліки у регулюванні права на альтернативну службу в умовах мобілізації. Перелік релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю, затверджений Постановою КМУ № 2066 від 10.11.1999, не переглядався з 1999 року і включає лише 10 конфесій [5]. За цей період в Україні з'явилося понад 13 тисяч нових релігійних громад, що створює дискримінаційну ситуацію.

Особливо проблематичним є визначення «істинності релігійних переконань» як критерію для надання права на альтернативну службу [4]. Це поняття має вкрай «розмитий» характер і залишає широкі можливості для суб'єктивного тлумачення з боку місцевих державних адміністрацій, що неминуче призводить до зловживань і порушення принципу рівності перед законом.

ЄСПЛ у своїй практиці підкреслює, що держави не можуть вимагати від заявників доведення «глибини» або «щирості» їх релігійних переконань. Українська практика, що вимагає документального підтвердження «істинності» переконань через належність до визнаних конфесій, суперечить європейським стандартам.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває питання ліквідації прогалини у чинному законодавстві України щодо права на альтернативну службу під час мобілізації. Альтернативне виконання військового обов'язку перед державою є непорушним, оскільки воно гарантоване Конституцією України - основним законом держави, норми якого мають найвищу юридичну силу і є нормами прямої дії.

Міжнародний аспект та нова парадигма співвідношення безпеки та свободи:

Український випадок демонструє формування нової парадигми, в якій безпека стає передумовою існування релігійної свободи. Екзистенційна загроза змінює ієрархію прав - колективне право на безпеку набуває пріоритету над індивідуальними правами. Релігійні організації можуть бути інструментами гібридної війни, що робить їх легітимною ціллю для обмежувальних заходів.

Міжнародна спільнота з розумінням ставиться до українських ініціатив щодо обмеження діяльності релігійних організацій, пов'язаних з країною-агресором. Документ ОБСЄ підтверджує, що правові заходи, які обмежують свободу релігії для захисту безпеки, можуть бути правомірними за умови їх законності, пропорційності та обґрунтованості [2].

Ця парадигма знаходить своє відображення в українському законодавстві, зокрема у Законі України № 3894-IX «Про захист конституційного

ладу у сфері діяльності релігійних організацій», але потребує подальшого теоретичного осмислення та гармонізації з міжнародними стандартами.

Висновки:

Мобілізаційний процес в Україні актуалізує фундаментальні питання співвідношення міжнародного права та релігійних прав. Аналіз міжнародно-правових аспектів та зарубіжного досвіду свідчить про можливість збереження релігійних прав навіть в умовах екзистенційної загрози.

Досвід Австрії, Швейцарії, Фінляндії та інших країн демонструє, що навіть в умовах мобілізації та воєнного стану можливо забезпечити альтернативні форми служби для осіб з релігійними переконаннями. Український випадок потребує удосконалення законодавства щодо альтернативної служби відповідно до європейських стандартів та конституційних гарантій.

Міжнародні зобов'язання України у сфері прав людини вимагають збалансованого підходу, що поєднує захист національних інтересів з дотриманням релігійної свободи як фундаментального права людини.

Література:

1. Целковський Г.А. Міжнародний аспект правового регулювання підпорядкування Української Православної Церкви // Культурологічний альманах. 2024. Вип. 3 (11). С. 370-375.
2. Єленський В. Між релігійною свободою і національною безпекою: Документ ОБСЄ «Свобода релігії або переконань та безпека» в західному, російському та українському контекстах // Релігійна Свобода. 2020. №25. С. 21-32.
3. Європейська конвенція з прав людини. Стаття 9 «Свобода думки, совісті і релігії». URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004#Text
4. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12.12.1991. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 15. Ст. 188.
5. Постанова КМУ від 10.11.1999 № 2066 «Про затвердження нормативно-правових актів щодо застосування Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу».
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Ради Європи від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004
7. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
8. U.S. Department of State. 2023 Report on International Religious Freedom: Ukraine. Washington, DC, 2024.
9. Zivildienst in Austria. Wikipedia. URL: https://en.m.wikipedia.org/wiki/Zivildienst_in_Austria
10. Exercise of the right of conscientious objection to military service in Council of Europe member states. Council of Europe Parliamentary Assembly. URL: https://pace.coe.int/files/9017/html
11. Conscientious objector. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Conscientious_objector
12. Finland | European Bureau for Conscientious Objection. URL: https://ebco-beoc.org/finland
13. Conscientious objector. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Conscientious_objector
14. National Alternative Service Program. Selective Service System. URL: https://www.sss.gov/register/alternative-service/